

**Sermones: Petri Hieremie Panormitani ex Sicilia: F.
co[n]uent[us] ordinis Predicatoru[m] bononiensiu[m]:
tam preclari q[uam] omnigene eruditio[n]is refertissimi.
omnibusq[ue] euangelica documenta ...**

Petrus <de Hieremia>

[Augsburg], 1514

VD16 P 1883

Ex quibus causis procedit peccatum ser. iij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70359)

De peccato

quia maior est ingratitudo post peniten-
tiam q̄ ante. Predicta oia p̄ maiori parte
ponit Aug. in li. d. pe. 2. h̄ in decre. dist. v.
Cōsideret. Vel dic q̄ q̄ndecim circūstan-
tie sunt peccatū aggrauantes. Unde p̄sus.
Aggrauat ordo: locus: mora: causa: scien-
tia: tempus: Locus: pusilla: modus: culpe
genus: et status altus. Conditio: nume-
rus: etas: et scandala: sexus: Ordo: quē te
nuisti. i. circa peccatum. Locus: quia gra-
uius in ecclesia q̄ extra. Mora: q̄rum in
peccō steritisti. Causa: qua peccauisti. Scien-
tia: scum quāta malitia peccasti. Tempus
q̄ grauius in festo q̄ in feria. Locus: pusilla:
la: q̄ grauius cū pauca tentatioe q̄ ecōtra.
Modus: et quō peccasti. Culpe genus: q̄
grauius est homicidiū q̄ fornicatio. et illa
quā furtū. Et status altus: q̄ grauius pec-
cat sacerdos q̄ laicus: et magis p̄latus q̄
subditus. et grauius papa. Conditio: s. p̄
sone offēse. Numerus: scz q̄tens pecca-
sti. Etas: q̄ grauius peccat senex fornican-
do q̄ iuuenis. Scandala: q̄ q̄ulus peccā
est. si ex eo mlti scādalizant ex malo exem-
plo. Sexus: quia grauius vir q̄ mulier ce-
teris paribus.

**Ex quibus causis p̄cedit pec-
catum.** Sermo. liij.

Quasi a facie
colubū. zc. Prosequendo hūc
primū articulū intendo do-
minō p̄cedente h̄ mane p̄e-
dicare d̄ causalitate peccati. i. q̄bus ex causis
p̄cedit peccātū. Pro cuius introductione mate-
rie: est notandū q̄ sit q̄stio in theologia.
Vt deus sit cā peccati: hanc materiā diffu-
se tractat. s. Tho. in q̄stionibz de ma. q. iij.
ar. j. z. ij. z. dubiū est p̄pter hoc q̄ videt p̄i-
ma facie q̄ sic. p̄t aliq̄s auctoritates scri-
pturę z veteris z noui testi. Vt etis q̄dem
sicut Esa. xlv. Ego dñs z nō est alter. for-
mas lucē z creans tenebras faciens pacē z
creans malū ego dñs faciens oia hec. Zc
Amos. iij. Si erit malū i ciuitate: qd̄ do-
min⁹ nō fecerit. Zc Eccl. xj. Bona z ma-
la vita z mors. paupras z honestas a deo
sūt. In nouo etiā testamēto videt esse au-

toritas clara. Nā ap̄ls Rom. j. de q̄busdā
sup̄bis loquēs dī. Tradidit illos de⁹ in re-
probū sensū. vt faciāt ea q̄ cōueniūt reple-
re os offi iniquitate. malitia: fornicatioe: auar-
itia: neq̄tia: plenos inuidia. homicidijs
p̄tētiōe: dolo: malignitate. susurrones. de-
tractores. deo odibiles. p̄tumeliosos. sup-
bos: elatos. inuētores malozū: paritibz nō
obediētes zc. Sup̄ q̄ ter. dī glo. Aug. qd̄
deum opat in cordibz hoim inclinādo vol-
untates eoz in qd̄cūq̄ voluerit siue i bo-
nū siue in malū. Facere autē q̄ nō p̄ueniūt:
z inclinari fm voluntatē ad malū: est pec-
catū: q̄ videt q̄ hoibus de⁹ sit causa pecca-
ti. Ad idē facit ratio: q̄ q̄ p̄t phibere dei
licitū z nō phibet: videt fauere z facere de-
licitū: vt habet infra in scda pte fm̄onis.
sed de⁹ p̄t phibere peccā ergo si nō phibet
videt esse causa zc. sed in h̄ rōde vt infra.
Pro clarioz i intellectū materie z soluti-
one q̄stionis est notādū q̄ theologi distin-
guūt tripliciter malū. s. malū culpe: malum
pene: z malū dāni. qd̄ opponit triplici bo-
nō. s. honesto. delectabili z vtili. Nā bono
honesto opponit culpa. bono delectabili
pena: bono p̄o vtili damnum. Est autē diffe-
rentia mltiplex: inf dānū culpe. z alia duo
mala: q̄ malū culpe est in agēdo. q̄ peccātū
nihil aliud est q̄ dicit vel faciū vt p̄cupi-
tū p̄tra legē dei fm Aug. z scriptū sup̄ feri-
mone p̄mo pte prima. Malū p̄o pene et
damni p̄sistit in patēdo. Zc malū culpe
est voluntariū. malū p̄o pene z dāni sunt
p̄tra voluntatē. Zc differt malū pene a
malo damni: q̄ malū pene habet respectū
ad culpam sine q̄ nūq̄ debet pena: s. malū
dāni secus: sicut p̄z in Job z Tobia vt
infra dicit. Hoc q̄ p̄supposito ad q̄stionē
p̄positam est dicendū q̄ loq̄mur de malo
pene: dicendū est: z firmis tenēdū: q̄ de⁹
est causa mali pene. Ratio q̄ pena est ius-
ta: oēs aut iusti sicut z boni entis est cau-
sa deus. p̄ penā em̄ reducitur in ordinē iusti-
tie quicqd̄ ordinatū fuit in culpa: z sic loq̄-
quuntur auctoritates p̄dicte veteris testame-
ti: z p̄firmat hec p̄clusio p̄ auctoritatē ec-
clesiē: q̄ reprobat opinionē q̄runda hereti-
corū dicentū q̄ de⁹ nō faciat mala pene vt
refert Gratian⁹ in decretis. xxiij. q. iij. ca.
Quidē autē. s. Coliciani. Vn ad h̄ p̄posi-
tū habes notabile auctoritatē. Eccl. xxxij.

q dicit. Sicut ipse qui ad vindictam creati sunt in furore suo confirmaverunt tormenta sua in ipse summationis effundent vinctur: et furore eius q fecit illos confundent. Ignis/grado/fames/et mors: oia hec ad vindictam creata sunt. bestiarum dentes: et scorpij: et serpentes: et rumphea vindicans in exterminij impios. Sic practice de malis pene ptingentibus hoibus quo patientes finere debent eo q a deo iustissimo sint inflicta. Et sicut dicendum est de malo dani sicut patet in Job et Tobia et Paulo quibus non propter demeritum peccati: sed pro augmento meriti vel p pseruatione a peccato deus inruit multa mala damni. Unde non dicit Job. Dns dedit. caldei abstulerunt: et dixit. Dominus dedit dñs abstulit. Job. i. et sentit. Tho. pre. j. q. xix. ar. it. Ad idem facit ter. in. c. Remittunt. s. hinc. Nota. xxiij. q. v. ubi sic dicit. Hinc notandum est q aliquando punit deus peccata p nescientes: aliquando p scientes. Per nescientes peccata punit sicut p Sennacherib: p Nabuchodonosor: p Antiochum. et p principes romanorum. et p non nullos reges gentiliu populū israeliticu delinquentē aliqui afflixit. aliquando capri uauit. Unde ipse dñs ait per prophetam Eia. x. Virga furoris mei affur. i. Sennacherib: ipe aut non cognouit. Affur erat virga furoris dñi: q per eum innumeras gentes diuina iustitia flagellare disposuit. Ipse vero non cognouit q in supbia elat⁹ victoria quā affecit fuerat non diuine potētie: sed suis viribus attribuit. Unde pro eius supbia dñs loquitur dicens. Nunquid gloriabitur serra pro eis q fecit in ea: aut nunquid exultabitur securis pro eis qui ceciderunt in ea. Qui bus sicut dicitur satis ppterue ostendit q sicut serra et securus nec secare. nec cedere ligna possunt nisi ab aliquo regant. ac ideo pro regente se supbia non debent: sic illi p quos punit deus ab eis nutu diuine dispositionis nihil agere valent. ac ideo contra regente se supbia eis non licet etc. Exempla ponit ibi de Nabuchodonosor: supbia enim qui qñ bestia iter bestias vixit septē annis. Item patet exemplū de Sennacherib supbia pro dñm: cuius exercitus ab angelo exterminatus est. Sed si tertio loquimur de malo culpe. tunc nullo modo deus est causa culpe. nec directe nec indirecte.

Pro cui⁹ declaratione nota. Nam dicit Tho. i. q. q. lxx. ar. j. homo potest esse causa peccati vel sui vel alteri dupliciter. Uno modo directe inclinando. s. voluntate sua vel alterius ad peccandum. Alio modo indirecte dū se non retrahit quādo debet: et quod debet aliquos a peccato. Ezech. iij. Si dicente me ad impiū morte morieris non annūciaueris ei nec locut⁹ fueris: ut auertat a via sua impius et uiuat. ipse impius in iniquitate sua morietur sanguine autē eius de manu tua requiram. Similiter dicit canon. Negligere cum possis perturbare pueros: nihil est aliud quā fouere: nec caret scrupulo societatis occulte. qui manifesto facinorosi desinit obuiare. ij. q. vij. Negligere. Concord. ca. Et fame. de sen. exco. r. c. Quāto. de offi. or. Unde etiam infra pre. ij. sermonis. de⁹ autē non potest esse directe causa peccati vel sui vel alterius: quia omne peccatum est per recessum ab ordine qui est in ipso sicut in finē. deus aut omnia inclinat et peruertit in se ipsius sicut in vltimū finē sicut Dionys. dicit in. ij. c. de diu. no. Unde impossibile est q sit sibi vel alijs causa discedendi ab ordine qui est in ipso. unde. ij. Tim. ij. De⁹ fidelis permanet: seipsum negare non potest etc. negaret aut seipsum si ipso ordine iustitie sue auferret. Unde non potest esse directe causa peccati. Sicut etiam nec indirecte. Cōtingit enim q de⁹ aliquibus non pber auxilium ad vitandū peccatū q si pberet non peccarent: sed hoc totū facit fm ordinē sue sapientie: et iustitie: cū ipse sit sapientia et iustitia. Unde non imputat ei q alius peccet: sicut causa peccati: sic gubernator q non dicit causa submersionis nauis ex hoc non gubernat nauim nisi qñ subtrahit gubernationē potēs et debens gubernare. et sic patet q de⁹ nullo modo est causa peccati: fm Tho. concord. Tho. i. q. vj. ar. iij. Quod aut dicit. Rom. i. q deus tradidit illos in reprobū sensum: ex ipso textu patet solutio. Si enim de⁹ tradidit in reprobū sensum: tam ergo reprobū sensum hñt ad faciendū ea que non cōueniūt. Dicitur ergo tradere eos in reprobū sensum inquantū non prohibet eos quin suū sensum reprobum sequantur: sicut dicimur exponere illos quos non tuemur. Quod aut Aug. dicit in lib. de grā et libero arbitrio vñ sumpta est illi

De peccato

la glosa: qd de inclinatio hominis voluntatis in bonum et malum: sic intelligendum est: qd in bonum quidem directe inclinatur voluntas: in malum autem in quantum non prohibet: sicut dicitur est. Et tunc hoc etiam contingit ex merito precedentis peccati secundum Theodosium. q. vbi. s. in ratione ad primum. primum ergo responsio ad questionem qd de nullo modo est causa peccati. Videamus ergo qd sit causa peccati. Ubi nota. vii. causas: non in cogitatione sed inducentes ad peccatum ex quibus peccatum procedit.

Primo a demone suggerente.

Secundo ab homine instigante.

Tercio a peccato demerente.

Quarto a concupiscentia inclinante.

Quinto a malitia inficiente.

Sexto ab ignorantia obcecante.

Septimo a fragilitate impellente.

¶ Primo ergo dicitur. A demone suggerente. Sed quod hoc contingat per declarationem nota primo: qd demon non potest quidem directe mouere voluntatem ad peccandum. qd si solus vel esset vel ipsius voluntatis: sed indirecte mouet: et hoc multipliciter. Primo obiectum proponendo. Secundo intellectum decipiendo. Tercio imaginatio offerendo. Quarto appetitum sensitiuum excitando. Primo quidem proponendo vel offerendo obiectum appetibile sensui. Exemplum in Dauid videtur. Berabe. Posset enim forte dici quod diabolo procurante obiectum illud. i. mulier fuit oblata oculis Dauid. ij. Reg. xj. De hac materia videas sermonem. xij. j. Ubi agitur de quatuor causis peccati: et est prima causa. Secundo modo persuadendo obiectum propositum habere rationem boni: ut sic voluntas moueat ad illud: sicut diabolus fecit Eue quando dixit Eue. Nequaquam moriemini. Scit enim deus qd in quocumque die comederitis ex eo sapienter oculi vestri et eritis sicut dii scientes bonum et malum Gen. ij. Sic volebat suadere christo quando ipsum tentauit Mat. iij. sic etiam hodie persuadet infinitis hominibus. Nam quare persuadet summum bonum esse diuitias: superbo honores. luxurioso delectationes venereas: iracundo vindictas etc. Sic interdum persuadet homini diabolus: ut vitam communem plurimum sequatur: sicut quidam hodie dicunt. Ego nolo renouare mundum sicut ipsum inueni sic volo dimittere. Hoc modo diabolus deceptus. quendam ducit frisonum nomine

Richoldum de quo legitur in Cronica maritima sub tempore Leonis. iij. imperatoris: qui ad predicationem Golfrani episcopi senonensis adductus esset: ut baptizaretur. cum vniuersum pedem lauacro imposuisset: alterum retraxit: qui reus vbi plures maiorum suorum essent in inferno vel in paradiso. et audiret qd in inferno in fixum etiam pedem retraxit. Satiatus est inquit ut plures quam pauciores sequeretur. et ita ludificatus a diabolo cum sibi multa bona in annos plurimos promitteret: tertia die subita morte defunctus est. Hec ibi. Tercio modo persuadet imaginatio aliquas formas imaginarias presentando et illas imagines quandoque tanquam res veras persuadendo. Sic deceptus istas strigas siue imaras. quas irademorat ut nocturnis silentijs credat se multa terrarum spatia pertransire vel in medio mulierum esse quas vulgariter appellat domine da for. vel cum viuis vel cum mortuis loqui: qd totum fit a demone proponente hanc imaginationem. Ubi non in corpore sed in spiritu hec contingunt. sicut et dormientibus solet accidere. Et ideo ecclesia precepit ne talibus fides detur ut habet in c. lxxvi. q. v. vbi etiam reprobat falsum errorem: quondam creditum qd mulieres conuertantur in garas. vnde dicitur ibidem in fine. Quisquis creditur post se fieri aliquam creaturam aut in melius aut in deterius immutari. aut transformari in aliam speciem vel in aliam similitudinem. nisi ab ipso creatore qui omnia fecit et per quem omnia facta sunt. proculdubio infidelis est et paganus deterior. Hec ibi. Sic etiam deceptus diabolus mulieres vel viros cunctos ad diuinitatem nos per oculis cognoscendis. vel per sanitate habenda. Quarto modo persuadet diabolus peccatum excitando appetitum sensitiuum ad aliquam passionem inflammando concupiscentiam vel irascibilem. Nota de illo qd erat infirmus maritus propter primum. qd dixit modo. Quod etiam si sciret se condemnandum in inferno propter homicidium illi: tamen non desistere ab eo etc. Predicta plenius declarat Theodosius. i. q. lxx. ar. j. et ij. Illud tamen notandum est qd diabolus non potest necessitate inferre ad peccatum: licet possit propria virtute si non resistat a deo aliquando inducere ex necessitate ad faciendum aliquem actum qd de suo esse peccatum est. non autem potest inducere necessitate peccatum. Quod patet ex hoc: qd homo motus ad

peccandū non resistit nisi p rōnem: cuius
ysum totalit demō impedire pōt mouēdo
imaginatiōes z appetitū sensitiuū. sicut i
abreptitū piz. sed tūc rōne sic ligata: qd
qd hō agat nō imputat ei ad pccm. Sile
etiā dicit de furiosis/demeritis. qd si qd fa
ciūt qd sit de genere malorū: nō imputat
eis ad culpā. vt pbat. xv. q. j. aliquos. z c.
illa. z in cle. Si furiosus. de homicidio si
cur de ebrijs. sic piz exēplū de Loth Gen.
piz. z habet. xv. q. j. inebriauerūt. z c. sane.
Si si ratio nō sit totalit ligata ex ea parte
qua est libera pōt resistere pccō. fm Tho.
vbi s. ar. ij. Ideo si homo resistit diabolo
nō pōt ab ipso cogi: maxime in principio
tentationis. Ps. cxlvj. Btū q tenebit z
allidet puulos. s. ad petra. Jo. i. lib.
j. de reme. amo. Principijs obsta: sero me
dicina parat. Cū mala p longas cōualue
re moras. Resistit aut p fides iuxta illud
j. Pe. vi. Aduersari? vester dia. tanqz leo
ru. cir. que. quē deuo. cui re. for. in fide. et
Ja. iij. Resistite diabolo: z fugiet a vob.
Illud etiā norandū: q licz diabolus sit cau
sa pccī eo mō quo dicitur est: nō tamē oia
pccā hoim sunt ex suggestiōe diaboli. Naz
vt pbat Aug. z refert Tho. q. vbi s. ar. i.
lij. etiam si diabolus nō esset/hoies habe
rent appetitū cibi z venerēz/ z similituz.
q pōt esse inordinatus/ nisi rōne ordina
retur: qd subiacet libero arbitrio. z sic pa
ter primū. ¶ Scda causa pccī est ab hoie
zē. Pōt aut homo esse causa pccī quadru
pliciter. Primo quidē inclinādo volunta
tē alteri ad peccandū. puta ostēdendo vti
litatē que sequit ex pccō. vel z sultrando.
Nota cōtra cōsultores principū: qm vidēt
anīmū eius inclinātū ad vñū/ nō dicūt ei
qd dicat cōsiliā/ nec querūt quid velit
suis: sed quid velit princeps. z sic nunqz di
cunt sibi veritatē. Nota qm Seneca dixit
Aeroni: q nlla re indigebat nisi hoie qui
dicat sibi veritatē. Nota contra dños vel
patronos qui inādant seruis vñ famulis
aliquid iniustū. puta homicidiū/ vel furtū/
vel lenociniū zē. Scdo modo obiectū ap
petibile pponendo: sicut faciunt mulieres
ostēdētes māmillas hoibz/ ornātes se vt
appareāt pulchriores zē. satis debz suffice
re pccpiscēte malicia sua. Tertio alios a
pccō nō retrahēdo: qz vident fauere pccō

z esse causā ei. Glide auctoritatē Ezech.
ij. q habet supra. Vñ z dicūt canoniste: q
nō defendēs clericū verberatū/ cuz possit
sine periculo sui: incidit in excoicationē. p
batur in. c. quāte. de sen. excoi. z in. c. dile/
cto. e. ti. li. vj. Vñ dicit canon. Negligere
cū possis pcurbare puerlos: nihil est aliū
q fouere. nec caret scrupulo societatis oc
culte/ q manifesto facinorū desinit obula
re. ij. q. vñ. negligere. z. lxxij. dist. error. z
xix. q. ij. qui pōt. Nota cōtra rectores ci
uitatis nō puniētes manifesta pccā. Trez
cōtra dños seu patronos qui pmitūt ser
uos vel ancillas fornicari scietes. Item cō
tra dños Sicilie: q nō soluz nō phibent a
pccō/ sed fauēt delinqnti. qz si vñ occidit
hoiem vel pcurrit: cōfugit ad dños z tuen
tur eū. Quarto mō homo est causa pecca
ti alteri/ malū exēplū dādo. qz sicut pccā
mū infectū corripit alia: ita hic zē. Una
infecta pecus inficit oē pecē. Vñ. j. Loz.
v. Dodiū fermentū totā massam corū
pit. ¶ Tertio pcedit pccm a pccō de men
te/ ppter demeritū peccati pcedentis: vel
ppter inclinationē remanentē/ vel disposi
tionē ex pccō cōmissō ad similia ppetrandū.
da. Vñ nota q vñū pccm pōt esse causa al
terius pccī. Naz vt dicit Tho. j. ij. q. lxxv.
ar. vlti. cū pccm habeat causā ex preact.
hoc mō vñū pccm pōt esse causa alterius:
sicut vñ actus humanus pōt esse causa al
terius actus. Cōtingit aut vñū pccm esse
causa alteri/ fm quattuor genera causāz.
¶ Primo quidē fm modū cause efficiē
tis vel mouētis/ z p se z per accidēs. Per
accidēs quidē sicut remouēs/ phibens di
citur mouēs p accidēs. Cū em pñū actū
peccati hō amittit gratiā/ charitatē/ vñ ve
recundia: vñ qd cūqz aliud retrahēs a pccā
cato: incidit ex h in aliud pccm. Et sic pñū
mū pccm est causa secūdi pccī p accidēs: z
dicit scdm pccm z culpa z pena. Culpa q
dē rōne actionis pcedētis a volūtate. Pe
na pō rōne passionis. Et hoc patz p aplm
Ro. i. vbi loquēs de phis dicit. Qui cum
deū cognouissent: nō sicut deū glorifica
uerūt/ sed eua in co. s. z ob. est. in si. cor eo.
di. em se esse. fa. stul. fac. sunt zē. Et infra.
pcc qd tradidit illos de? i dñeris cordis
eoz z in imūditā zē. Tre Bre. sup Eze.
Pccm qd p pñiam cit? nō delect: pccm est

De Peccato

et causa peccati. Hoc etiam modo potest dici peccatum
primo parentum fuisse eam peccati originalis
Ite sic. Peccatum quod per penam non diluitur
mor suo pondere ad aliud trahit, per se autem
sicut eum ex uno actu peccatum habet disponit ad
hoc quod alium actum committit facilius committat.
et actibus enim causant dispositiones et habi-
tus inclinantes ad similes actus. ¶ Secundum ve-
ro genus est materialis: unum peccatum est causa al-
terius in quantum preparat ei materiam sicut aqua
ritia preparat materiam litigio: quod plerumque
de diuitiis peregratis, in compendio theolo-
gie sic dicitur lib. ii. c. de effectu peccati. quod autem
unum peccatum nascatur ex alio apparet. Superbia
vult omnes excellere: dicitur si aliquis ei equetur: et
sic ex ea nascitur inuidia. Inuidus homo quia
defacili irascitur ei cui invidet: et ideo ex ea na-
scitur ira. Ira cum non potest se vindicare tri-
statur: et ideo ex ea nascitur acedia. Acedia homo
solatione querens in exterioribus facit aqua-
ritiam. Avaritia autem quod in temporalibus abundat per
magis exercere gulam. Gula homo per ventris
repletionem de facili spumat in libidinem.
Hec ibi. ¶ Secundum hoc genus est causa finalis:
unum peccatum est causa alterius in quantum propter fi-
nem unum peccatum alius committitur aliud peccatum.
sicut cum aliquis committit homicidium propter fi-
nem ambicionis vel propter furtum vel propter
fornicationem: sicut domini temporales et milites com-
mittunt rapinas et expoliaciones iniustas ad
finem viuendi honorare etc. Et quia finis dat
formam in moralibus: ex hoc etiam sequitur quod
unum peccatum sit causa formalis alterius in
actu enim fornicationis quod propter furtum comit-
titur est quod de fornicatione sicut materiale: furi-
tus homo sicut formale: secundum Thome, ubi supra.
¶ Quarta causa peccati est concupiscentia in-
clinante. Probat hoc auctoritate apostoli di.
Radix omnium malorum est cupiditas. ii. Tim.
vi. Ite super illud verbum Ro. vii. Occasio
ne autem accepta peccatum per me. opus est in me
omnem concupiscentiam. de Glo. Bona est lex: quod
omni concupiscentia prohibet omne malum prohibet.
Est autem notandum quod triplex est concupi-
scentia: secundum quod dicitur Jo. in. i. canonica sua
epistola. ii. c. Omne quod est in mundo autem est
concupiscentia carnis aut concupiscentia oculo-
rum aut superbia vite. ¶ Prima ergo con-
cupiscentia dicitur carnis: et hoc dicitur concupi-
scentia naturalis. que est eorum quibus natura
corporis sustentat: sive quantum ad conser-

uationem individui: sicut cibus et potus et
alia huiusmodi. sive quantum ad preservationem spe-
ciei: sicut in venereis. et horum inordinatus
appetitus dicitur concupiscentia carnis secundum Thome.
i. ii. q. lxxvii. ar. v. Hec concupiscentia ergo
hodie multorum peccatorum est causa: nam con-
cupiscentia eorum que pertinet ad sustentationem
individui facit multos frangere quadragesi-
mum et ieiunia ecclesie: quod est grave pec-
catum. Dicunt alii. Quod peccatum est hoc: quod
quidem intrat in os non inquinat boiem.
Mat. xv. sed errant: quod non cibus et potus
coquinat animam: que est spiritualis: sed
inobedientia precepti domini et ecclesie. de quo
habetur in c. quadra. de consuetudine. dist. v. Hic
exemplum de pomo verito a primis parentibus
comesto. Quid enim fuit unum pomum: certe
nullius valoris etc. Et tamen a deo grauius
sumum fuit peccatum eorum quod totum humanum ge-
nus infecit. Hic hoc non propter pomum: sed
propter inobedientiam eorum etc. Concupiscentia
etiam venereorum multos inficit adeo: quod
vix pauci sunt qui abscondant se a calore
eius: ideo etiam habet vixorem tenet etiam publi-
ce concubinam. Nota de illo qui mortuus est
ex morsu canis infirmitate rabiei. qui dum
veniret ad mortem ait. Rogo dominum ut tale
mortem faciat: quicquid tenet concubinam cum
vixorem: qualem ego facio: qui hoc peccatum
etiam commisit. Ideo dicit scriptura. Post con-
cupiscentias tuas non eas: et a voluntate tua
auertere. Si putes anime tue concupiscentias
ei: faciet te in gaudium inimicis tuis. Eccl.
clest. xviij. ¶ Secunda concupiscentia dicitur oculo-
rum: non intelligitur hic secundum Thome, ubi supra.
concupiscentia omnium rerum que oculis videntur:
alioquin non divideretur a concupiscentia car-
nis: que maxime ex visione oculorum causa-
tur. secundum illud Dan. xii. Spes decipit re.
Sed intelligitur hic concupiscentia oculorum:
solum earum rerum in quibus non queritur delecta-
tio carnis: que est secundum tactum: sed solum delecta-
tio oculi. i. cuiusvisque apprehensio visus
tutis. sicut sunt pecunia ornatus vestitus
huiusmodi. Quia autem sensus visus est excellen-
tior inter omnes alios sensus et ad plura se ex-
tendens. ut dicitur in principio Metaphisicorum
nomen eius transfertur ad omnes inferiores. ut
Augustinus dicit in libro de verbis domini. secundum Thome
ubi supra. et hec concupiscentia pecunie et diuitiarum
et demergat in profundum inferni.

mo est q̄ nesciat. Nam dñi r̄pales/pr̄lati clerici/religiosi/iudices/aduocati/mercatores. & breuiter oēs pene sunt hac concupiscētia infecti. Antiquitus nullus erat furar? h̄s hodie r̄c. Un̄ verificat hodie dictū Hier. di. A minore vsq; ad maiore oēs auaritie student. & a p̄p̄eta vsq; ad sacerdotē cuncti faciūt dolūz. Hier. vii. Et v̄tina esset finis & mensura lucrādi. Sed crescit amor nūmi quātū ipsa pecunia cre scit. iuxta Juvenalē sary. xiiij. Un̄ & Baruch. iij. p̄tra auaros loq̄ns dicit. Qui argenti thesaurizant & aurū: in quo p̄fidūt hoies: & nō est finis acquisitiōis eoz. U de aliquas auctoritates quas scripsi p̄tra concupiscētia siue cupiditate post festū trinitatis dñica. vii. ser. iij. pre. ij. in additiōibus. Audiui in Sicilia esse quandā cōsuetudinē q̄ patietes naufragiū spoliāt r̄c. qd̄ est p̄tra omne ius: & quidē p̄tra naturale. Nam & natura equū est neminē lo cupletari cū aliena tristitia. ff. de p̄di. inde. l. nam & natura. Itē cōtra diuinū: qd̄ p̄trahit furta & rapinas. Ezo. xx. & Deut. v. Item p̄tra ius humanū/canonicū & ciuile: qd̄ speciat̄ reprobat hanc cōsuetudinē. vt in autē. nauigia. L. de fur. c. ex cōmuni cationi. de rapto. vbi tales spoliātes sunt ipso iure excoicati: si post admonitiōez vel morā nō restituit cū possunt. Ratio: quia cōsuetudo p̄tra ius diuinū vel naturale nō valet. vii. di. frustra. et de cōsuetu. c. si. Cōsuetudo autē in talibus nō minuit peccatū sed auget. de simo. c. nō satis. Dic vt expedit. Tercia concupiscētia est supbia vite. que est appetitus inordinat⁹ extolledo: & sic p̄tinet sub concupiscētia. Quot autē in hoc p̄cto corrūat/pat̄z: qz quilibet vult ascendere ad superiōrē gradū: nec vnq̄ est finis aicensionis. Si em̄ est artifex/ vult ascendere & c. Si est notari⁹/ vult esse legista. Si est legista/ vult effici baro & vocari dñs. Si ē baro/comes & c. Ps. lxxij. Superbia eoz qui teoderūt ascendit sp̄. Dic vt expedit. Quinta causa p̄cti est a malitia inficiēte. Quando autē dicat quis ex certa malitia peccare. Nota q̄ vt d̄r Tho. j. q. q. lxxvij. ar. iij. volūtas aliter se habet ad bonū & aliter ad malū. ex natura entim sue potētie inclināf ad bonū ratiōis/ sicut ad p̄p̄iū obiectū. Un̄ & omne p̄ctm̄ dicit

esse p̄tra naturā. q̄ ē in aliq̄d malū volūtas eligēdo inclinet. oportet q̄ aliūde cōtingat. Et quādoq; quidē p̄tingit ex defectu rōis: sicut cū aliq̄s ex ignorantia peccat. Quādoq; autē ex impulsu appetit⁹ sensitui: sicut cū peccat ex passione. sed neutrum horū est ex certa malitia peccare: sed solū tunc aliquis ex certa malitia peccat/ quādo ipsa volūtas ex se mouet ad malū. Qd̄ pōt p̄tingere dupliciter. Vno quidē modo ex hoc q̄ homo habet aliquā dispositionē corruptā inclināntē ad malum: ita q̄ fm̄ illā dispositionē sit homini quasi cōueniēs. & simile aliquod malū. & in hoc ratione cōueniēte tendit voluntas quasi in bonū: quia vnūq̄d̄ fm̄ se tendit in id qd̄ est sibi cōueniēs. Talis autē dispositio corrupta: vel est aliquis habit⁹ acquisitus ex p̄suetudine que vertitur in naturā. vel est aliqua egritudinalis habitudo ex p̄re cor poris: sicut aliquis habēs qualdā naturales inclinatioēs ad aliqua peccata p̄pter corruptionē nature in ipsis. Alio mō con tingit q̄ voluntas per se tendit in aliquod malū/ per remotionē alicuius phibētia. puta si aliquis phibet⁹ peccare: nō quia p̄ctm̄ ei fm̄ se displiceat/ sed p̄pter spem v̄te eterne/ vel p̄pter timorē gehenne: remota spe p̄ desperationē: vel timore per p̄sumptionē. sequit⁹ q̄ ex certa malitia/ q̄a absq; freno peccet. Tho. vbi s̄. Et hoc dicitur p̄ctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄. vt no. Tho. ij. q. q. xiiij. ar. j. & nota infra. ar. iij. ser. ij. p. j. & ij. Sic peccauit diabolus: q̄ non ex defectu intellectus vel rōis. i. ignorantia peccauit: nec ex impulsu appetit⁹ sensitui/ qui nō est in angelis: s̄ ex certa malitia peccauit. et iō nō meruit penitentia nec remissionē peccati sui: fm̄ Greg. Sexta causa peccati est ab ignorantia obsecare. Qñq; em̄ cōtingit q̄ hō peccat ex ignorantia: q̄ causa peccati & causa act⁹: alioqn̄ si sciret. nō peccaret. Ecce quō ignorantia est causa peccati. Pro latiori tñ declaratiōe hui⁹ materie ē notandū q̄ ignorantia multiplex distinguit. Primo fm̄ ea q̄ ignorant. Secdo fm̄ mōdū ignorandi. ignorantia em̄ distinguit fm̄ ea q̄ ignorant. Qñq; em̄ ignorantia est eorū que sunt iuris naturalis: quādoq; iurē diuini: qñq; iuris positui generalis: qñq; est iuris p̄cularis siue sinodalis: quādoq;

De Peccato

ignorantia facti. Hec prima distinctio pertinet ad legistas. Secunda distinctio ignorantie pertinet ad theologos: et est ista. quod ignorantia quicquid non est causa peccati: sed habet se comitans ad peccatum. Verbi gratia, si quis fornicat cum virgine putans eam esse corruptam: nihilominus idem facturus si eam sciret virginem. vel si quis occidit clericum credens ipsum clericum esse laicum: idem facturus si sciret esse clericum. Quicquid ignorantia est causa peccati: et tunc tripliciter distinguitur. Queda enim est oino involuntaria, et hec dicitur inuincibilis: quod si studio superari non potest: de qua exempla ponam infra. Queda dicitur voluntaria voluntate directa. puta quod homo vult ignorare vel liberi peccat: et talis dicitur ignorantia affectata. iuxta illud Job. xxi. Scientia viarum tuarum nolumus. et ps. lxxv. Noluit intelligere ut bene ageret. Queda dicitur voluntaria voluntate indirecta: sicut cum aliquis propter laborem vel propter alias occupationes negligit addiscere illud: per quod a peccato retraheretur. Talis enim negligentia facit ipsam ignorantiam esse voluntariam et peccatum: dummodo sit eorum que quis tenet et potest scire. ut ponit Theobaldus. i. q. lxxvj. ar. iiij. Hanc materiam diffusius vide in questionibus de materia. q. iiij. ar. vi. vii. et viij. His presuppositis sunt notanda in hac materia quatuor conclusiones. Prima est quod quicquid ignorantia excusat a toto siue formaliter a peccato. Secunda conclusio est quod quicquid ignorantia minuit seu alleviat peccatum. et sic excusat a tanto: non a toto. Tertia conclusio est quod quicquid ignorantia aggravat peccatum. Quarta conclusio est quod quicquid ignorantia minuit. Prima conclusio est quod ignorantia quicquid excusat a toto siue formaliter. et hec est quod ignorantia est causa actus: et est inuincibilis. et hoc quod fit inuincibilis potest contingere tripliciter. Primo ex parte rei ignorate: puta quod non cadit sub cognitione humana: sicut est numerus stellarum vel numerus arene. Item cognitio rerum occultarum oino. Secundo contingit ex parte persone ignorantis seu nescientis: puta quod infans vel furiosus. tales enim neque intuitu pari possunt nec facere. ut habet. xv. q. i. illud. et. c. aliquis. et. c. illa. quis illa dicatur potest nescientia quod ignorantia. ut ponit Theobaldus. i. q. lxxvj. ar. ii. Tercio contingere potest quod premissa diligentia ad sciendum aliud illud ignorat: et ideo illud agit. sicut cum aliquis

diligentia adhibita nesciens aliquem transire per viam periclitantem: qua interficit transeuntem: talis enim ignorantia causat involuntarium simpliciter: et propter excusatur formaliter a peccato: ut ponit Theobaldus. i. q. vi. ar. viij. et. q. lxxvj. ar. iiij. sicut potest poni exemplum in ignorantia iurum: ab idiota seu iuris positum ignorans: quod post misit diligentiam ad sciendum: consulendo peritiores: a quibus tamen aliter habuit quod veritas esset. ratio est: quod illa ignorantia dicitur inuincibilis et. q. talis ignorantia excusat a toto: ut nota. glo. in. c. dura. de falsis. Secunda conclusio est quod ignorantia quicquid minuit peccatum. et hoc contingit quod ignorantia est causa peccati: et voluntaria indirecte. quod enim est voluntaria: ideo non excusat totaliter a peccato: sed quia indirecte siue per accidens: sic alleviat peccatum. puta cum aliquis non vult laborare in studio ex quo sequitur esse ignorantem. vel cum aliquis vult bibere vinum immoderate: ex quo sequitur eum inebriari et discretione carere. Talis enim ignorantia diminuit voluntatem et per consequens peccatum. Cum aliquis non cognoscit esse peccatum: non potest dici quod voluntas directe et se ferat in peccatum: sed per accidens. Unde ibi est minor contemptus: et per consequens minus peccatum: secundum Theobaldum. i. q. lxxvj. ar. iiij. Unde dicit Ambrosius in li. de prelatibus: et habet in decretis. xv. q. i. sane. Si qui ebrii per vinum deliquerint: apud sapientes iudices venia quidem facta donatur: sed levitatis dantur auctores. Exemplum de Loth inebriato: committente incestum et. Gen. xix. De quo vide quod scripsi in sermone de. r. preceptis precepto. v. Tercia conclusio est quod quicquid ignorantia aggravat peccatum. et hoc est quando est voluntaria directe: quod est causa peccati: quod dicitur ignorantia affectata. sicut super dictum est. talis enim ignorantia videtur augere voluntatem et peccatum: ex intentione enim voluntatis ad peccandum pervenit quod aliquis vult subire ignorantie damnum pro libertate peccandi. Nota moraliter de illis qui nolunt ire ad predicationem: ut non instruantur de agendis: sed liberi corrumpantur ad peccata. Ps. Noluit intelligere ut bene ageret. Quarta conclusio est quod quicquid ignorantia neque auget peccatum neque minuit. et hoc est quando ignorantia comitantur se habet ad peccatum. puta quando non est causa peccati: sicut in exemplis supra positis. Et nota hic Theobaldus. i. q. lxxvj. ar. iiij. Talis enim ignorantia non facit involuntarium

pur pbs dicit. qz non caulat aliquid qd sit repugnans voluntati. Sed facit no voluntariu: quia non pot esse actu volutu qd est ignoratu: vt ponit Tho. j. ij. q. vij. art. v. Sicut in casu pposito aliquis occidit clericu/putas eu esse laicum: occisurus etiā si sciret eu clericu: peccat qdē ac si sciret eu clericu: et hoc qntu ad culpā, sed quāru ad penā excoicationis dic vt no. in. c. si vo. ij. de sent. excoi. vbi distinguit. Aut fuit p/babilis ignorantia: tunc no incidit in canonem excoicationis, aut nō: et tunc incidit. De quo dic vt ibi.

De octo mal' q facit peccatus
Sermo. v.

Quasi a facie

Colubri zc. Sequit de effectu pēti in genere pēdicare: primus articulu psequendo. Pro cui? introducti/one pmo queri pot: Quid pētm possit ali quē effectu pducere: Et dubius est ppter hoc: qz cū ipsum pētm sit pūano ordinis rōnis, z psequēter est. Nihil videt qd nū bil agere possit. Sup quo dic vt scripsi su pra ser. j. in. iij. pte. ver. Ex pēctis g parz zc. Vbi dicit est q pētm inf ceteros effe/ctus sue defect? hoc operat? qz facit hoiez esse nihil. iuxta illud. j. Loz. xij. Si cha/ritatē nō habuero/nihil sum. Sz est sciēti/du q pētm aliquos effect? malos pducit sicut mala arbor. Mar. vij. Nā primo qui dem nocet ipsi faciēti: vt infra latius pate bit. Propt qd dicebat David postq pec/cauit. Pētm meū ptra me est semp. Scdo nocet pētmis viatorib: tum p eo q actus eoz cōtra demones munūtur, quāto em plures sunt boni/rāto facilius demonib? resistent. iuxta illud. Frater q iuuat a fra tre quasi ciuitas firma. Prover. xviij. Et facit? a deo grām impetrat: multiplicat? intercessorib: tum p eo q pētm alios ma lo exēplo corripit z scandalizat. iuxta illd? Dodiū fermenti totā massā corrūpit j. Loz. v. Sic pomū infectū cetera poma inficit. z Una infecta pec? inficit oē pec?. Tercio nocet his qui sunt in purgatorio: qz nō pot pētm iuuare taz efficacit sicut si esset in grā. Rō: qz nec oīones sue/nec iel

lunia: nec aliq bona opa a pētm facta vt recte pdest illis/eo q sit mortu? Sic. Lus his q displicet ad intercedendū mittitur: irati anlm? ad deteriora puocat. Quarto nocet dānatis in inferno: z hoc p modum cōiunctionis. Quāto em plures sunt in in/ferno/rāto maior est ibi horroz z pena. sic si titiōnt q comburit addant aliq riciones/magis auget ignis zc. Fallit hec regla ibi Solatiū est miser? locos hie penaz. Pro pter h diues Epulo perebat ab Abraā vt fratres sui nō descēderēt in infernū. Luc. xvj. Quinto nocet saluatis: z h in modū subtractionis. nā ex pōrtio ac societate gl'ficatoz auget eoz gaudiū accidentale spūa liter si suo bono exēplo ducat: vt disciplina aliq saluant. Sic maxime letat brūs Dni cus si vn? frater pēdicatoz saluat. z beat? Frācise? de fratre minore saluato: z sic de alijs scitis. Sexto isert iniuriā deo inqntū nō obedit ei cui oēs creature obediunt ad nutū. Ps. cxxiij. Dia qūcūq voluit de? fecit in celo z in ter. z in o. abyssis. Sepri mo isert iniuriā chō inqntum vilipēdit passionē ei? z merita. Octauo pōt dici q pētm inferat nocumētū agris latis z ar/borib? ordinatis ad vitā humanā. qz ppter pētm de? imittit siccitares et caumata in penā pēti. Ps. cvj. Posuit flumina in des/ertū: z erit? aquariū in sitim: terrā fructi/ferā in salugine a malitia inhabitatiū in ea. z ex h etiaz bestie patiūtur. Nota quō tpe Helie nō pluit trib? annis cum dimi/so. iij. Re. xviij. Et Jac. vl. Loquēdo cū specialit de nocumēto/qd specialit z pū cipaliter patit pētm: ex ipso pētm. Nota q pētm multa mala facit pētm. z ante mor tem/z in morte/z post mortē.

Primo em pētm hoiez inimicū deo facit Scdo a corpe chī mystico abscindit. Tercio intellectu obcecat. Quarto affectū obdurat. Quinto naturalia vulnerat. Sexto bona opera mortificat. Seprio in bestialē naturā trāformat. Octauo ad penā eternā obligat. Et pmo videam? de malis ante mortē illatis p pētm. Primo q pētm hoiez inimi cū deo facit. Sicut em q negat deū est inimi cus dei: sic qlibet pētm est inimic? dei. qz videt negare deū. iuxta illd? apli Titū. b ij